

Jak powstają dźwięki mowy?

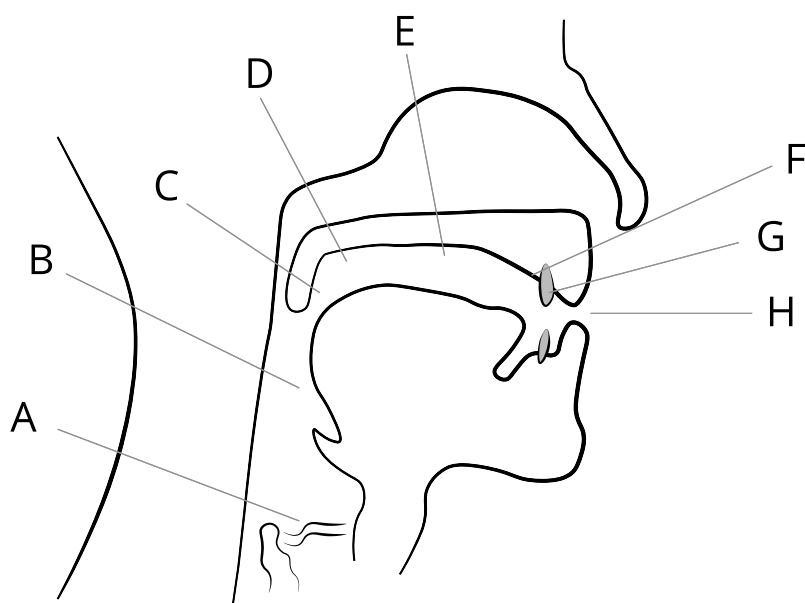
Materiał zawiera 3 ilustracje; fotografię piosenkarki, schemat narządów mowy biorących udział w mówieniu i zdjęcie jabłka Adama, 5 ćwiczeń, w tym 3 interaktywne. Uczeń wskazuje i nazywa narządy mowy, wymawia głoski i obserwuje zachowanie narządów mowy.

Jak powstają dźwięki mowy?

Piosenkarka

Źródło: a. nn., fotografia barwna, domena publiczna.

A – głośnia ze strunami głosowymi, B – jama gardłowa, C – języczek, D – podniebienie miękkie, E – podniebienie twarde, F – dziąsła, G – zęby, H – wargi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj uważnie opis powstawania dźwięków mowy i przyjrzyj się rysunkowi budowy narządów mowy. Ustal, ile części aparatu mowy bierze udział w powstawaniu dźwięku.

Aby powstały dźwięki mowy, potrzebny jest sprawny układ oddechowy. Zanim coś powiesz, musisz nabrać powietrza. Podczas wdechu **wiązadła głosowe** są szeroko rozsunięte i nie wydają żadnego dźwięku. W fazie wydechu strumień powietrza jest pompowany przez **tchawicę** do umieszczonych w **krtani**, zbliżonych do siebie **strun** (wiązań głosowych), które zaczynają drgać – jak struny w gitarze.

Następnie powietrze wpada do **jamy gardłowej**. Zaraz za językiem, nad krtanią znajduje się ruchoma chrząstka – klapka bezpieczeństwa, która chroni tchawicę (i płuca) przed wpadnięciem pokarmu lub płynu. Kiedy mówisz i jesz jednocześnie, chrząstka może nie zdążyć zasłonić tchawicy i wtedy się krztusisz.

Z jamy gardłowej, w zależności od pozycji języczka, powietrze wędruje do jamy ustnej albo do jamy ustnej i nosowej. W **jamie ustnej** znajduje się wiele miejsc artykulacji, które uczestniczą w powstawaniu dźwięków. Są to kolejno: **język i podniebienie, dąsła, zęby i wargi**.

Każdy człowiek ma specyficzną barwę głosu, którą łatwo odróżnić. Kobiety i dzieci mają zazwyczaj głos wyższy, a mężczyźni niższy.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się w lusterku swoim narządom mowy. Nazwij te, które możesz zobaczyć.

Ciekawostka

Mężczyźni mają na szyi wyraźnie widoczną pod skórą, wystającą chrząstkę, tzw. jabłko Adama. Według legendy to pozostałość po grzechu pierwородnym. Kiedy

Adam zjadł zakazany owoc z drzewa poznania dobra i zła, kawałek jabłka utkwiał mu w gardle.

Jabłko Adama

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Ćwiczenie 3

Patrząc w lusterko, wymów wszystkie samogłoski (i, y, e, a, o, u, ą, ę). Na podstawie obserwacji uzupełnij wnioski.

Przy wymawianiu samogłoski usta są najbardziej zaokrąglone.

Najszerzej otwiera się usta, wymawiając samogłoskę .

„Uśmiechasz się”, gdy wypowiadasz samogłoskę .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Patrząc w lusterko, wymów spółgłoski: s, b, r, ch, w. Na podstawie obserwacji uzupełnij wnioski.

Powietrze przeciska się przez zbliżone wargi podczas wymawiania spółgłoski

.

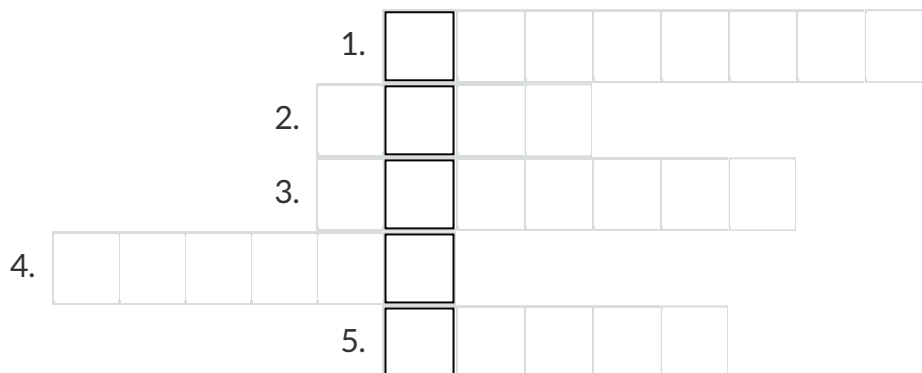
Język wprawiasz w drgania, gdy wymawiasz spółgłoskę .

Podczas wymawiania spółgłoski czubek języka i przednie zęby tworzą szczelinę.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Rozwiąż krzyżówkę, której hasła są związane z narządami mowy.

1. Niewielki mięsień znajdujący się nad językiem w tyle podniebienia miękkiego.
2. Służą nie tylko do rozdrabniania pokarmów.
3. Tkanka w jamie ustnej okrywająca kości szczękowe i dolne, niewidoczne części zębów.
4. Inaczej wiązadła głosowe.
5. Odcinek dróg oddechowych w okolicach szyi, w którym powstają dźwięki.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.